

Pani
Elżbieta Witek
Marszałek Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej

Na podstawie art. 118 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej i na podstawie art. 32 ust. 2 regulaminu Sejmu niżej podpisani posłowie wnoszą projekt ustawy:

- o zmianie ustawy - Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw.

Do reprezentowania wnioskodawców w pracach nad projektem ustawy upoważniamy pana posła Piotra Saka.

(-) Waldemar Andzel; (-) Ryszard Bartosik; (-) Barbara Bartuś; (-) Joanna Borowiak; (-) Tadeusz Chrzan; (-) Przemysław Czarnecki; (-) Witold Czarnecki; (-) Barbara Dziuk; (-) Czesław Hoc; (-) Paweł Hreniak; (-) Michał Jach; (-) Henryk Kowalczyk; (-) Krzysztof Janusz Kozik; (-) Władysław Kurowski; (-) Jacek Kurzępa; (-) Krzysztof Lipiec; (-) Marek Matuszewski; (-) Anna Milczanowska; (-) Jan Mosiński; (-) Violetta Porowska; (-) Marcin Porzucek; (-) Urszula Rusecka; (-) Paweł Rychlik; (-) Edward Siarka; (-) Zdzisław Szipiera; (-) Sławomir Skwarek; (-) Kazimierz Smoliński; (-) Ewa Szymańska; (-) Mariusz Trepka; (-) Jan Warzecha; (-) Patryk Wicher; (-) Grzegorz Wojciechowski; (-) Tomasz Zieliński.

USTAWA

z dnia

o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw¹²⁾

Art. 1. W ustawie z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz. U. z 2020 r. poz. 1444 i 1517) wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 255a § 2 otrzymuje brzmienie:

„§ 2. Tej samej karze podlega, kto w celu popełnienia przestępstwa o charakterze terrorystycznym uczestniczy w szkoleniu mogącym umożliwić popełnienie takiego przestępstwa lub samodzielnie zapoznaje się z treściami, o których mowa w § 1.”;

2) art. 259a otrzymuje brzmienie:

„Art. 259a. Kto przekracza granicę Rzeczypospolitej Polskiej w celu popełnienia przestępstwa o charakterze terrorystycznym lub przestępstwa określonego w art. 255a lub art. 258 § 2 lub 4,

podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.”;

3) w art. 259b pkt 1 otrzymuje brzmienie:

„1) popełnienia przestępstwa o charakterze terrorystycznym lub przestępstwa określonego w art. 255a lub art. 258 § 2 lub 4 i ujawnił przed organem powołanym do ścigania przestępstw wszystkie istotne okoliczności popełnienia czynu lub zapobiegł popełnieniu zamierzonego przestępstwa;”.

Art. 2. W ustawie z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. z 2020 r. poz. 30, 413, 568, 1086 i 1458) wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 156:

a) w § 5 zdanie pierwsze otrzymuje brzmienie:

„§ 5. Jeżeli nie zachodzi potrzeba zabezpieczenia prawidłowego toku postępowania lub ochrony ważnego interesu państwa, w toku postępowania

¹⁾ Niniejsza ustawa w zakresie swojej regulacji wdraża dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2017/541/UE z dnia 15 marca 2017 r. w sprawie zwalczania terroryzmu i zastępującej decyzję ramową Rady 2002/475/WSiSW oraz zmieniającej decyzję Rady 2005/671/WSiSW (Dz. Urz. UE L 88 z 31.03.2017 str. 6).

²⁾ Niniejszą ustawą zmienia się ustawy: ustawę z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny, ustawę z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego oraz ustawę z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych.

przygotowawczego stronom, obrońcom, pełnomocnikom i przedstawicielom ustawowym udostępnia się akta, umożliwia sporządzanie odpisów lub kopii oraz wydaje odpłatnie uwierzytelnione odpisy lub kopie.”,

b) po § 5a dodaje się § 5b w brzmieniu:

„§ 5b. Przepis § 5 stosuje się odpowiednio do udostępniania akt zakończonego postępowania przygotowawczego.”

2) w art. 218a:

a) § 1 otrzymuje brzmienie:

„§ 1. Urzędy, instytucje i podmioty prowadzące działalność telekomunikacyjną lub świadczące usługi drogą elektroniczną oraz dostawcy usług cyfrowych obowiązani są niezwłocznie zabezpieczyć, na żądanie sądu lub prokuratora zawarte w postanowieniu, na czas określony, nieprzekraczający jednak 90 dni, dane informatyczne przechowywane w urządzeniach zawierających te dane na nośniku lub w systemie informatycznym. W sprawach o przestępstwa określone w art. 200b, art. 202 § 3, 4, 4a, 4b lub art. 255a Kodeksu karnego oraz w rozdziale 7 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz. U. z 2020 r. poz. 2050) zabezpieczenie może być połączone z obowiązkiem uniemożliwienia dostępu do tych danych. Przepis art. 218 § 2 zdanie drugie stosuje się odpowiednio.”.

b) dodaje się § 3 i 4 w brzmieniu:

„§ 3. Przepisy § 1 i 2 stosuje się odpowiednio do zabezpieczania treści publikowanych lub udostępnianych drogą elektroniczną, przy czym podmiotem zobowiązanym do wykonania żądania sądu lub prokuratora może być również administrator treści.

§ 4. Jeżeli publikacja lub udostępnienie treści, o których mowa w § 3, stanowiło czyn zabroniony, o którym mowa w § 1, sąd lub prokurator może zarządzić usunięcie tych treści, nakładając obowiązek wykonania postanowienia na podmioty, o których mowa w § 1 lub 3.”.

3) w art. 248 w § 2 dodaje się zdanie drugie w brzmieniu:

„Art. 136 § 1 stosuje się odpowiednio, w tym również w przypadku, gdy odbiór tego postanowienia przez zatrzymanego nie jest możliwy.”

4) w art. 281 dotychczasową treść oznacza się jako § 1 i dodaje się § 2-4 w brzmieniu:

„§ 2. W postępowaniu przygotowawczym list żelazny może być wydany na wniosek prokuratora albo przy braku jego sprzeciwu.

§ 3. Udział prokuratora w posiedzeniu w przedmiocie wydania listu żelaznego jest obowiązkowy.

§ 4. Wydając list żelazny sąd uchyla tymczasowe aresztowanie. Postanowienie o uchyleniu tymczasowego aresztowania staje się wykonalne z dniem uprawomocnienia się postanowienia o wydaniu listu żelaznego.”;

5) w art. 282 dodaje się § 3 w brzmieniu:

„§ 3. W postępowaniu przygotowawczym odwołanie listu żelaznego następuje na wniosek prokuratora.”;

6) w art. 284 przepis § 2 otrzymuje brzmienie:

„§ 2. Na postanowienie w przedmiocie listu żelaznego oraz na postanowienie wydane na podstawie art. 283 § 2 przysługuje zażalenie.”;

7) po art. 284 dodaje się art. 284a w brzmieniu:

„Art. 284a. Wniosek o wydanie listu żelaznego nie wstrzymuje rozpoznania wniosku o zastosowanie wobec podejrzanego tymczasowego aresztowania.”.

8) w art. 334 po § 2 dodaje się § 2a w brzmieniu:

„§ 2a. Odpisy aktu oskarżenia, o których mowa w § 2 pkt 2, mogą być przesłane sądowi w postaci elektronicznej, z wyłączeniem odpisów przeznaczonych dla adresatów, którzy w dniu przesłania sądowi aktu oskarżenia są pozbawieni wolności lub których adresu poczty elektronicznej nie ustalono.”

9) w art. 338 dodaje się § 4 i 5 w brzmieniu:

„§ 4. Odpis aktu oskarżenia w postaci elektronicznej doręcza się na adres poczty elektronicznej. Art. 132 § 3 zdanie drugie stosuje się.

§ 5. O dacie doręczenia odpisu aktu oskarżenia oraz adresie poczty elektronicznej, na który odpis został wysłany, zawiadamia się adresata za pośrednictwem operatora pocztowego, o którym mowa w art. 131 § 1 pkt 1, a w uzasadnionych wypadkach można go zawiadomić telefonicznie.”.

10) art. 349 otrzymuje brzmienie:

„Art. 349 § 1. Jeżeli przewidywany zakres postępowania dowodowego uzasadnia przypuszczenie, że przewód sądowy nie zostanie zamknięty na pierwszym terminie rozprawy prezes sądu niezwłocznie wyznacza sędziego albo członków składu orzekającego, a przewodniczący składu orzekającego kieruje sprawę na posiedzenie wstępne. Posiedzenie wstępne może zostać wyznaczone na ten sam dzień, na który

wyznaczono pierwszy termin rozprawy głównej. Posiedzenia wstępnego można nie przeprowadzać, jeżeli złożono wniosek, o którym mowa w art. 387 § 1.

§ 2. W przypadku zaistnienia okoliczności określonych w § 1, uzasadniających odstępianie od skierowania sprawy na posiedzenie wstępne, przewodniczący wydaje w tym przedmiocie zarządzenie. Zarządzenie wymaga uzasadnienia.

§ 3. Udział prokuratora, obrońcy i pełnomocnika oskarżyciela posiłkowego w posiedzeniu wstępnym jest obowiązkowy, a pozostałych stron i pokrzywdzonego – jeżeli przewodniczący tak zarządzi. Niestawiennictwo strony, obrońcy, pełnomocnika lub pokrzywdzonego, należycie wezwanych na posiedzenie lub zawiadomionych o jego terminie, nie stoi na przeszkodzie przeprowadzeniu posiedzenia. Strony pozbawionej wolności nie sprowadza się, chyba przewodniczący uzna to za konieczne.

§ 4. Strony i inne osoby, których udział w posiedzeniu wstępnym jest obowiązkowy, a także pozostałe strony i pokrzywdzony, mogą przedstawić stanowisko w przedmiocie planowania i organizacji rozprawy głównej. Stanowisko przedstawia się na piśmie, a na posiedzeniu można je przedstawić również ustnie. Przewodniczący może wezwać strony i inne osoby zobowiązane lub uprawnione do udziału w posiedzeniu wstępnym do przedstawienia na piśmie oświadczeń lub wniosków, o których mowa w § 5, zakreślając w tym celu stosowny termin.

§ 5. Stanowisko, o którym mowa w § 4, może obejmować oświadczenia o proponowanych terminach rozprawy i okresach występowania obiektywnych przeszkód uniemożliwiających udział w rozprawie, wnioski o przeprowadzenie dowodów bezpośrednio lub poprzez ich odczytanie, a także o ich przeprowadzenie w określonej kolejności, wnioski o sprowadzenie dowodu rzeczowego na rozprawę lub uzyskanie przez sąd określonego dokumentu urzędowego mającego znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy, wnioski o zezwolenie na udział w rozprawie na odległość z wykorzystaniem urządzeń umożliwiających jednoczesny i bezpośredni przekaz obrazu i dźwięku, a także inne oświadczenia i wnioski dotyczące okoliczności istotnych dla sprawnego i prawidłowego przeprowadzenia przewodu sądowego. Stanowisko może też obejmować wnioski dowodowe, jak również odniesienie się do wniosków dowodowych złożonych przez inną stronę.

§ 6. W sprawach w których wyznaczono posiedzenie wstępne wnioski formalne dotyczące biegu postępowania, w tym dotyczące właściwości sądu, przekazania sprawy innemu sądowi, występowania okoliczności określonych w art. 17 § 1, przekazania

sprawy prokuratorowi w celu uzupełnienia śledztwa lub dochodzenia, a także wnioski o wyłączenie sędziego lub ustanowienie obrońcy, powinny być złożone najpóźniej na tym posiedzeniu.

§ 7. Wnioski, o których mowa w § 6, złożone po zakończeniu posiedzenia wstępnego, pozostawia się bez rozpoznania, chyba że wnioskodawca wykaże, iż okoliczności uzasadniające złożenie wniosku powstały albo stały się mu znane później.

§ 8. Na posiedzeniu wstępnym rozpoznaje się wnioski, o których mowa w § 6, a w razie potrzeby można rozpoznać wnioski dowodowe. Przewodniczący, biorąc pod uwagę stanowiska, o których mowa w § 5, rozstrzyga w drodze zarządzenia co do objętych nimi okoliczności oraz innych okoliczności istotnych dla sprawnego i prawidłowego przeprowadzenia przewodu sądowego, wyznacza terminy rozprawy, w liczbie co najmniej 5, o ile zakres przewidywanego postępowania dowodowego nie uzasadnia ich mniejszej liczby, a następnie ogłasza je stronom i innym osobom biorącym udział w posiedzeniu. Ogłoszenie wyznaczonych terminów rozprawy ma skutek równoznaczny z wezwaniem do stawiennictwa na rozprawie lub zawiadomieniem o jej terminie.

§ 9. Jeżeli strona, obrońca lub pełnomocnik nie brali udziału w posiedzeniu wstępnym, o wyznaczonych terminach rozprawy powiadamia się ich na piśmie; powiadomienie ma skutek równoznaczny z wezwaniem do stawiennictwa na rozprawie lub zawiadomienia o jej terminie. Art. 129 § 1 i 2 stosuje się odpowiednio.

§ 10. Wniosek o zmianę terminu rozprawy wyznaczonego na posiedzeniu wstępnym można pozostawić bez rozpoznania, chyba że w sposób oczywisty zasługuje na uwzględnienie.

§ 11. Na wniosek strony lub z urzędu można wyznaczyć posiedzenie w przedmiocie planowania i organizacji rozprawy głównej również po rozpoczęciu przewodu sądowego, jeżeli przyczyni się to do usprawnienia dalszego biegu postępowania. Przepisy § 3-10 stosuje się odpowiednio.”.

11) po art. 610 dodaje się art. 610a w brzmieniu:

„Art. 610a. Minister Sprawiedliwości może zawrzeć z odpowiednim organem państwa obcego porozumienie przewidujące podział kwot lub przedmiotów uzyskanych z wykonania orzeczenia skazującego na grzywnę lub z orzeczenia przepadku, o których mowa w art. 609 § 4 oraz art. 610 § 4 i 5.”.

Art. 3. W ustawie z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz

wywołanych nimi sytuacji kryzysowych (Dz. U. poz. 1842) po art. 15zrz dodaje się art. 15zrz¹ w brzmieniu:

„Art. 15 zrz¹. W okresie obowiązywania stanu zagrożenia epidemicznego albo stanu epidemii ogłoszonego z powodu COVID-19 oraz w terminie 6 miesięcy po dniu ich odwołania, nie biegnie przedawnienie karalności czynu oraz przedawnienie wykonania kary w sprawach o przestępstwa i przestępstwa skarbowe.”.

Art. 4. Do rozpoznania wniosków o wydanie listu żelaznego złożonych przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy stosuje się przepisy dotychczasowe oraz art. 284a ustawy zmienianej w art. 2, jeżeli w dniu wejścia w życie ustawy posiedzenie sądu w przedmiocie rozpoznania wniosku było już wyznaczone.

Art. 5. Do czynów popełnionych przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy oraz kar orzeczonych przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy stosuje się przepisy o przedawnieniu w brzmieniu nadanym tą ustawą, chyba że termin przedawnienia już upłynął.

Art. 6. Ustawa wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia.

UZASADNIENIE

Proponowana zmiana w ustawie z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz. U. z 2020 r. poz. 1444), dalej: „k.k.”, wynika z konieczności wdrożenia do polskiego porządku prawnego przepisów dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2017/541 z dnia 15 marca 2017 r. w sprawie zwalczania terroryzmu i zastępującej decyzję ramową Rady 2002/475/WSiSW oraz zmieniającej decyzję Rady 2005/671/WSiSW (Dz. Urz. UE L 88 z 31.03.2017 str. 6), zwanej dalej „dyrektywą 2017/541”.

Z uwagi na fakt wcześniejszej implementacji przez Polskę między innymi decyzji ramowej Rady 2002/475/WSiSW z dnia 13 czerwca 2002 r. w sprawie zwalczania terroryzmu (Dz. Urz. UE L 164 z 22.06.2002 str. 3), dotyczącej tego samego obszaru, zdecydowaną większość przepisów dyrektywy 2017/541 należy uznać za implementowaną. Przykładowo, w art. 115 § 20 k.k. istnieje już definicja przestępstwa o charakterze terrorystycznym, w art. 165a jest penalizowane finansowanie przestępstwa o charakterze terrorystycznym, a w art. 258 § 2 i 4 jest penalizowana działalność w ramach grupy przestępczej o charakterze terrorystycznym. Na marginesie należy wspomnieć, iż dyrektywa 2017/541 ma charakter przekrojowy i dotyka nie tylko obszaru prawa karnego, ale także tematów powiązanych, takich jak np. ochrona praw ofiar terroryzmu. Tutaj również jednak zdecydowana większość prac wdrożeniowych została już wykonana przy okazji implementacji wcześniejszych instrumentów unijnych, takich jak dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2012/29/UE z dnia 25 października 2012 r. ustanawiająca normy minimalne w zakresie praw, wsparcia i ochrony ofiar przestępstw oraz zastępująca decyzję ramową Rady 2001/220/WSiSW (Dz. Urz. UE L. 315 z 14.11.2012 str. 57). Ponadto niektóre postulaty zawarte w dyrektywie nie wymagają działań legislacyjnych, a wyłącznie organizacyjnych.

W projektowanej ustawie przewidziano nowelizację art. 255a § 2 k.k. poprzez dodanie sformułowania odnoszącego się do samodzielnego zapoznawania się z treściami, które są rozpowszechniane lub publicznie prezentowane, w celu popełnienia przestępstwa o charakterze terrorystycznym. Wskazać należy, że zmiana wynika z wykładni nadanej przez projektodawcę europejskiego przepisowi art. 8 dyrektywy 2017/541 (odbywanie szkolenia na potrzeby terroryzmu). Przepis ten wskazuje na obowiązek ścigania zachowań polegających na otrzymywaniu instruktażu w zakresie wytwarzania lub stosowania materiałów wybuchowych, broni palnej lub innych rodzajów broni lub trujących lub niebezpiecznych substancji, lub innych szczególnych metod lub technik, w celu popełnienia lub przyczynienia się do

popelnienia jednego z przestępstw wymienionych w poprzedzających przepisach dyrektywy (przestępstw o charakterze terrorystycznym). Zgodnie z wykładnią tego przepisu odzwierciedloną w motywie 11 preambuły „odbywanie szkolenia na potrzeby terroryzmu obejmuje zdobywanie wiedzy, dokumentów lub umiejętności praktycznych. Zdobywanie wiedzy na własną rękę, w tym za pośrednictwem internetu lub z wykorzystaniem materiałów szkoleniowych spoza internetu, należy również uznawać za szkolenie na potrzeby terroryzmu, jeżeli jest ono związane z aktywnym działaniem i z zamiarem popelnienia lub przyczynienia się do popelnienia przestępstwa terrorystycznego. W kontekście wszystkich szczególnych okoliczności danej sprawy na taki zamiar może wskazywać na przykład rodzaj materiałów szkoleniowych i to, jak często z nich korzystano. Tym samym pobranie z internetu podręcznika po to, by wytworzyć materiały wybuchowe w celu popelnienia przestępstwa terrorystycznego, można uznać za odbywanie szkolenia na potrzeby terroryzmu.”. Należy podkreślić, że przy dokonywaniu wykładni przepisów prawa UE, Trybunał Sprawiedliwości UE zawsze bierze pod uwagę brzmienie motywów preambuły. Z uwagi na fakt, iż art. 255a § 2 k.k. odnosi się obecnie wyłącznie do zdobywania wiedzy poprzez udział w szkoleniach nie zaś na własną rękę, konieczne jest jego uzupełnienie w formie przewidzianej w projekcie.

W projektowanej ustawie przewidziano również nowelizację obecnego brzmienia art. 259a k.k. przez wykreślenie z niego wyrazów „na terytorium innego państwa”. Zgodnie z obecnym brzmieniem przepisu penalizacji podlegają czyny polegające na przekroczeniu granicy Polski w celu popelnienia na terytorium innego państwa przestępstwa o charakterze terrorystycznym lub przestępstwa określonego w art. 255a (rozpowszechnianie treści mogących ułatwić popelnienie przestępstwa) lub art. 258 § 2 lub 4 (zorganizowana grupa i związek przestępczy). Wykreślenie wyrazów „na terytorium innego państwa” spowoduje rozszerzenie zakresu penalizacji na zachowania polegające na przekroczeniu granicy Polski również w celu popelnienia na jej terytorium ww. przestępstw.

Zmiana ta wynika z konieczności implementacji art. 9 ust. 2 dyrektywy 2017/541. Dyrektywa 2017/541 zobowiązuje alternatywnie do penalizacji jednego z czynów wskazanych w tym przepisie w lit. a i b. Zgodnie z art. 9 ust. 2 lit. a dyrektywy 2017/541 penalizacji miałyby podlegać umyślny czyn polegający na podróżowaniu do państwa członkowskiego w celu popelnienia lub przyczynienia się do popelnienia jednego z przestępstw terrorystycznych, o których mowa w art. 3 dyrektywy 2017/541, w celu uczestniczenia w działaniach grupy terrorystycznej ze świadomością, że takie uczestnictwo będzie stanowiło wkład w działalność przestępczą grupy, o której to działalności mowa w art. 4, lub w celu prowadzenia lub odbycia

szkolenia na potrzeby terroryzmu, o czym mowa w art. 7 i 8 dyrektywy 2017/541. Alternatywą jest penalizacja działań przygotowawczych podejmowanych przez osobę, która dostaje się na terytorium tego państwa członkowskiego z zamiarem popełnienia lub przyczynienia się do popełnienia jednego z przestępstw terrorystycznych, o których mowa w art. 3 dyrektywy 2017/541. Projektowana ustawa zakłada wywiązanie się z obowiązku implementacji tego przepisu przez wprowadzenie do polskiego porządku prawnego odpowiednika art. 9 ust. 2 lit. a dyrektywy 2017/541. Takie rozwiązanie jest uzasadnione przede wszystkim faktem, iż efekt prawidłowej implementacji wspomnianego przepisu można uzyskać już poprzez niewielką nowelizację art. 259a kk. Wykreślając z obecnie istniejącego przepisu wyrazy „na terytorium innego państwa”, projektuje się rozszerzenie obszaru penalizacji. Na marginesie należy wskazać, iż brak takiej możliwości na gruncie obecnego brzmienia art. 259a k.k. został odnotowany w literaturze fachowej (zob. Komentarz do art. 259a Kodeksu karnego pod red. A. Grześkowiak i K. Wiak, 2018, Legalis oraz Komentarz pod red. R. Stefańskiego, 2017, Legalis). Konsekwencją wprowadzenia do art. 259a k.k. powyższej zmiany jest zmiana proponowana w art. 259b § 1 pkt 1, polegająca na wykreśleniu słów „na terytorium innego państwa”. Usunięcie tego sformułowania pozwoli nie tylko na zachowanie spójności przepisów kodeksowych, ale również zapewni zgodność z dyrektywą.

Bezpośrednia transpozycja dyrektywy wymaga zmian wyłącznie w krajowym prawie materialnym. Niemniej jednak dla osiągnięcia w pełni celu, jaki prawodawca europejski założył przyjmując ten akt prawny, niezbędne jest wprowadzenie pewnych rozwiązań proceduralnych, pozwalających na należyte stosowanie norm materialnoprawnych. Chodzi zarówno o regulacje dotyczące sytuacji transgranicznych, jak i wyłącznie krajowych, mających jednak przełożenie na zwalczanie terroryzmu. W szczególności należą do nich: podniesienie funkcjonalności instytucji, które od lat nie były poddawane modyfikacjom uwzględniającym doświadczenia związane z ich stosowaniem (list żelazny, mający duże znaczenie dla pozyskiwania dowodów w postępowaniach dotyczących międzynarodowego terroryzmu); usunięcie dostrzeżonych luk normatywnych, mogących mieć istotny wpływ na sprawność postępowania przygotowawczego i szybkość procedowania, niezbędną dla skutecznego zwalczania tego typu przestępczości (doręczanie postanowienie rozstrzygającego w przedmiocie wniosku o zastosowanie tymczasowego aresztowania); wprowadzenie podstawy do wykorzystywania współczesnych możliwości technicznych przyspieszających doręczanie odpisów aktu oskarżenia i redukujących koszty tej czynności (proj. art. 334 § 2a i proj. art. 338 § 4 k.p.k., mające bezpośrednie przełożenie na wspomnianą wyżej sprawność postępowania i ekonomikę

procesu); a także jednoznaczne uregulowanie zasad dostępu do akt zakończonego postępowania przygotowawczego, mogące mieć istotne znaczenie w odniesieniu do przestępstw terrorystycznych (modyfikacja art. 156 § 5 i proj. art. 156 § 5b k.p.k.).

Projekt przewiduje unormowanie w Kodeksie postępowania karnego problematyki dostępu do akt zakończonego postępowania przygotowawczego, poprzez dodanie do art. 156 przepisu, oznaczonego jako § 5b, zgodnie z którym do udostępniania takich akt stosować się będzie odpowiednio § 5 tego artykułu. Dodanie wskazanego unormowania połączone jest z wyłącznie dostosowawczą modyfikacją przepisu § 5, eliminującą z jego brzmienia fragment zdania pierwszego, który wobec dodania nowego przepisu staje się zbędny.

Projektowane rozwiązanie ma na celu jednoznaczne ukształtowanie podstawy do udostępniania akt zakończonych postępowań przygotowawczych, zapewniającej możliwość szerokiego udostępnienia materiałów określonej sprawy w przypadkach takie udostępnienie uzasadniających, z drugiej zaś strony gwarantującej ochronę materiałów w sprawach, które pomimo formalnie zapadłej decyzji o zakończeniu postępowania przygotowawczego nie są sprawami zakończonymi w sensie merytorycznym (np. sprawy zakończone umorzeniem z powodu niewykrycia sprawcy przestępstwa albo braku wymaganego zezwolenia na ściganie lub wniosku o ściganie) i mogą zostać podjęte w razie ujawnienia nowych faktów, dowodów lub zaistnienia określonych zdarzeń prawnych.

Do udostępniania akt zakończonych postępowań przygotowawczych stosowane są obecnie regulacje ustawy o dostępie do informacji publicznej, przy czym niejednokrotnie są one stosowane niewłaściwie prowadząc do nieadekwatnego zakresowo w stosunku do celów tej ustawy ujawniania informacji zawartych w aktach takich postępowań. Szczególnie jaskrawymi przypadkami niewłaściwego stosowania tej ustawy w odniesieniu do materiałów postępowania przygotowawczego są przypadki udostępniania takich akt w całości, pomimo że znaczna ilość dokumentów w nich zawartych nie obejmuje informacji publicznej. Niewłaściwa interpretacja przepisów ustawy o dostępie do informacji publicznej i ich nieprawidłowe stosowanie może doprowadzić do udostępnienia niewykrytemu sprawcy przestępstwa lub osobie działającej na jego zlecenie dokumentów z akt umorzonego postępowania przygotowawczego, co ułatwi mu uniknięcie odpowiedzialności karnej. Jako zagrażające konstytucyjnie gwarantowanym wolnościom i prawom należy ocenić potencjalne ujawnienie w tym trybie okoliczności dotyczących życia prywatnego określonych osób, a także ujawnienie

danych osobowych, w tym danych wrażliwych, zawartych w materiałach postępowania, w szczególności w treści protokołów przesłuchań i opinii biegłych.

Projektowane rozwiązanie, przewidujące odpowiednie stosowanie do akt zakończonego postępowania przygotowawczego reguł określonych w art. 156 § 5 k.p.k., pozwoli na objęcie ochroną informacji zawartych w materiałach sprawy, w celu zagwarantowania możliwości efektywnego kontynuowania postępowania w przypadku zaistnienia do tego podstaw oraz zapewnienia dostatecznej ochrony interesów osób uczestniczących w postępowaniu, z drugiej zaś strony pozwoli na udostępnianie akt sprawy w przypadkach za tym przemawiających, np. do celów naukowych, analitycznych lub szkoleniowych.

Dynamiczny rozwój techniki powoduje, że jej zdobycze wykorzystywane są przez sprawców przestępstw o charakterze terrorystycznym, jak również sprawców innych przestępstw popełnianych za pośrednictwem lub z wykorzystaniem systemów i sieci informatycznych, ułatwiając im porozumiewanie się i koordynację działań, a równocześnie utrudniając organom ścigania ujawnienie i udokumentowanie przestępczej działalności i ustalenie jej sprawców. Dla zapewnienia skutecznego ścigania sprawców przestępstw związanych z wykorzystaniem danych informatycznych oraz publikowaniem lub udostępnianiem określonych treści drogą elektroniczną, konieczne jest dokonanie modyfikacji i uzupełnienia odnoszących się do tej problematyki regulacji.

Dostrzegając niedostatek obowiązujących w tym zakresie regulacji ujętych w Kodeksie postępowania karnego, należy dostosować katalog ujętych w art. 218a § 1 k.p.k. podmiotów obowiązanych do zabezpieczenia danych informatycznych, obejmując nim – poza już wymienionymi – także inne podmioty, które w społeczno-gospodarczych realiach zapewniają przekaz danych informatycznych oraz udostępnianie i publikowanie treści drogą elektroniczną, a to podmioty świadczące usługi drogą elektroniczną oraz dostawców usług cyfrowych, o których mowa w ustawie z dnia 5 lipca 2018 r. o krajowym systemie cyberbezpieczeństwa (Dz. U. z 2020 r. poz. 1369).

W sprawach o przestępstwa określone w art. 200b, art. 202 § 3, 4, 4a, 4b lub art. 255a Kodeksu karnego oraz w Rozdziale 7 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz. U. z 2019 r. poz. 852, 1655 i 1818 oraz z 2020 r. poz. 322, 1337 i 1493) projekt przewiduje ponadto uprawnienie dla organu prowadzącego postępowanie do połączenia zabezpieczenia z obowiązkiem uniemożliwienia dostępu do danych informatycznych, za pośrednictwem których przestępstwo zostało popełnione.

W tym zakresie katalog przestępstw, w sprawach dla których przewidziano to narzędzie, z racji specyfiki tych przestępstw, ograniczono do zamkniętego zbioru, obejmującego jedne z najczęściej popełnianych przestępstw za pośrednictwem internetu, a jednocześnie cechujących się znaczną karygodnością, skalą takich przestępstw, często nieodwracalnymi skutkami dla osób nimi pokrzywdzonych albo bezpośrednim zagrożeniem dla zdrowia i życia. Co bowiem oczywiste przestępstwa objęte tym katalogiem, tj. handel dopalaczami, produkcja i udostępnianie pedofilskiej pornografii przez organizatorów i uczestników zamkniętych siatek pedofilskich albo propagowanie przestępstw terrorystycznych już dawno w przeważającej części przeniosły się do świata wirtualnego, który z racji uwarunkowań techniczno-informatycznych jest niezmiernie trudny do monitorowania pod względem zagrożenia przestępczymi.

Dookreślenie kręgu podmiotów oraz wskazanie w treści przepisu, że zabezpieczenie może odnosić się także do emanacji przekazywanych danych informatycznych w postaci treści publikowanych lub udostępnianych drogą elektroniczną, a ponadto może polegać na uniemożliwieniu dostępu do tych danych i treści, wyznaczy precyzyjnie zakres stosowania normy określonej w art. 218a k.p.k., spełniając wymogi związane z realizacją funkcji gwarancyjnej prawa karnego.

Z punktu widzenia ochronnej funkcji prawa karnego istotna jest możliwość usunięcia zabezpieczonych treści, którymi posłużenie się przez sprawcę stanowiło czyn zabroniony, na podstawie postanowienia sądu lub prokuratora podlegającego na zasadach ogólnych kontroli instancyjnej.

Projekt przewiduje dodanie do art. 248 § 2 k.p.k. drugiego zdania, nakazującego odpowiednie stosowanie zasad określonych w art. 136 § 1 k.p.k. do doręczania zatrzymanemu postanowienia, o którym mowa w tym przepisie. Postulowane uzupełnienie tego przepisu usunie lukę normatywną w postaci braku regulacji jednoznacznie wskazującej sposób postępowania w celu spełnienia wymogu doręczenia zatrzymanemu postanowienia o zastosowaniu tego środka przed upływem 24 godzin od przekazania go do dyspozycji sądu, w przypadkach obiektywnej lub pozorowanej niemożności odbioru tego postanowienia przez zatrzymanego, w stosunku do którego ogłoszono decyzję o zastosowaniu tymczasowego aresztowania.

Projekt przewiduje kompleksową nowelizację przepisów regulujących instytucję listu żelaznego, doprecyzowującą i rozbudowującą ich treść, co skutkować będzie podniesieniem jej funkcjonalności, jak i usunięciem pola do rozbieżnego stosowania tej instytucji.

W orzecznictwie niektórych sądów ujawniło się stanowisko, traktujące instytucję listu żelaznego jako *sui generis* tryb wzruszenia postanowienia o tymczasowym aresztowaniu orzeczonego wobec ukrywających się oskarżonych, co nie znajduje oparcia w obowiązujących przepisach.

Należy zwrócić uwagę, że przesłankami wydania listu żelaznego są wyłącznie przebywanie oskarżonego za granicą oraz złożenie pozytywnej deklaracji co do udziału w postępowaniu. „Przebywania za granicą” nie należy utożsamiać z ukrywaniem się za granicą. Absurdalną byłaby interpretacja, że ukrywanie się za granicą rodzi dla podejrzanego pewną formę procesowego uprzywilejowania, poprzez możliwość skorzystania z dobrodziejstw gwarancji listu żelaznego, w odróżnieniu od oskarżonego ukrywającego się w kraju, który takiej możliwości jest pozbawiony. Należy podkreślić, że list żelazny może dotyczyć także obywateli państw obcych, którzy przebywają w miejscu swojego stałego pobytu bez intencji ukrywania się.

Nawet jednak jeżeli oskarżony opuścił Polskę i ukrywał się na terenie obcego państwa w obawie przed poniesieniem odpowiedzialności karnej, to dla ewentualnego skorzystania z dobrodziejstwa listu żelaznego musi złożyć stosowne oświadczenie, które w istocie stanowić powinno deklarację zaniechania dalszego ukrywania. Okoliczność ta powinna zostać wnikliwie oceniona przez sąd, bowiem nietrudno wyobrazić sobie sytuację, w której owo oświadczenie będzie pozorne, a intencją oskarżonego będzie zyskanie na czasie i swoista gra na zwłokę z organami ścigania i wymiaru sprawiedliwości.

W przypadku gdy sąd poweźmie wątpliwości co do prawdziwości oświadczenia oskarżonego i szczerości jego intencji co do udziału w postępowaniu, powinien odmówić wydania listu żelaznego. W sytuacji, gdy oskarżony kontynuuje ukrywanie się za granicą, jedynym środkiem zapewniającym jego udział w postępowaniu jest tymczasowe aresztowanie, list gończy oraz ENA, bądź procedura ekstradycyjna.

Reasumując, list żelazny nie może stanowić alternatywy dla tymczasowego aresztowania, nie może być orzekany konkurencyjnie i wymuszać uchylecia wcześniejszych postanowień w tym zakresie oraz zaniechania realizacji powiązanego z nim listu gończego. Warunkiem wydania listu żelaznego powinno być uprzednie stwierdzenie, że oświadczenie i deklaracja

oskarżonego (art. 281 k.p.k.) są na tyle wiarygodne, że uzasadniają uchylenie zastosowanego wcześniej środka zapobiegawczego w postaci tymczasowego aresztowania, co jest w pełni zgodne z art. 253 § 1 i 2 k.p.k.

W orzecznictwie sądowym, w ramach wspomnianego sposobu postrzegania listu żelaznego zaznaczają się dwie odmienne koncepcje. Obydwie jednak mają istotny element wspólny, dopuszczając wydanie listu żelaznego pomimo pozostającego w mocy postanowienia o tymczasowym aresztowaniu. Istotne różnice pojawiają się w zakresie dotyczącym konsekwencji prawomocnej decyzji o wydaniu listu żelaznego w odniesieniu do uprzednio zapadłych decyzji o tymczasowym aresztowaniu, liście gończym i ENA. Sąd Apelacyjny w Lublinie, postanowieniem z dnia 30 maja 2018 r., w sprawie II AKz 321/18, rozpoznając zażalenie obrońcy podejrzanego na postanowienie Sądu Okręgowego w Lublinie o odmowie wydania listu żelaznego, zmienił zaskarżone orzeczenie i wydał list żelazny wobec podejrzanego, stosując wobec niego także poręczenie majątkowe. W części dyspozytywnej postanowienia sąd, bez wskazywania jakiegokolwiek podstawy prawnej, zobowiązał prokuratora do uchylenia tymczasowego aresztowania i postanowienia o ściganiu listem gończym, a sąd okręgowy do odwołania Europejskiego Nakazu Aresztowania. Sąd apelacyjny, zapewne zdając sobie sprawę z braku jakichkolwiek podstaw prawnych do nałożenia owych „zobowiązań”, w uzasadnieniu postanowienia określił je mianem zaleceń.

Odmierna koncepcja została wyrażona w postanowieniu Sądu Apelacyjnego w Katowicach z 14 lutego 2018 r. w sprawie II AKz 118/18, który wywiódł słusznie, że de lege lata sąd orzekający o wydaniu listu żelaznego nie jest uprawniony do wypowiedzania się co do dalszego stosowania tymczasowego aresztowania, a tym bardziej do jego uchylenia. Sąd orzekający o liście żelaznym, zdaniem sądu apelacyjnego, powinien przesać odpis wydanego w tym przedmiocie orzeczenia do sądu rejonowego, który stosował tymczasowe aresztowanie, w celu podjęcia przez ten sąd decyzji o wstrzymaniu wykonania tego środka zapobiegawczego na podstawie art. 9 § 3 k.k.w.

Należy podkreślić, że taki sposób procedowania w fazie postępowania przygotowawczego całkowicie pomija możliwość skutecznego wyrażenia stanowiska przez prokuratora, pozostającego dysponentem sprawy i podmiotem ponoszącym całkowitą odpowiedzialność za przebieg procesu karnego w tej jego fazie.

Ponadto za wysoce wątpliwe uznać należy traktowanie jako podstawy prawnej do swobodnego zawieszenia stosowania tymczasowego aresztowania art. 9 § 3 k.k.w. Przepis ten

stanowi, że postanowienia w postępowaniu wykonawczym stają się wykonalne z chwilą wydania, chyba że inaczej stanowi ustawa lub sąd wstrzyma ich wykonanie. Bezsportnym jest ponadto, że wstrzymanie natychmiastowej wykonalności postanowienia w oparciu o art. 9 § 3 k.k.w. ma charakter relatywnie krótkotrwały i ewidentnie intencją ustawodawcy było wyjątkowe utrzymywanie tego stanu na czas kontroli instancyjnej. Sąd Apelacyjny w Katowicach błędnie interpretując ten przepis potraktował go jako podstawę do faktycznego zawieszenia stosowania postanowienia o tymczasowym aresztowaniu.

Reasumując, orzecznictwo sądów zmierza w kierunku zmonopolizowania przez nie, nawet w fazie postępowania przygotowawczego, procesu decyzyjnego w zakresie orzekania w przedmiocie listu żelaznego. Na przestrzeni ostatnich lat całkowitemu odwróceniu uległa dotychczasowa, utrwalona linia orzecznicza, która przyznawała priorytet orzeczonemu wcześniej tymczasowemu aresztowaniu, traktując je jako przesłankę negatywną do wydania listu żelaznego. Aktualnie sądy uznają, że postanowienie o wydaniu listu żelaznego jest orzeczeniem o charakterze derogacyjnym wobec zastosowanego tymczasowego aresztowania, pomimo, iż obowiązujące przepisy nie dają podstawy do takiej interpretacji. W konsekwencji prokurator stracił jakikolwiek wpływ na przebieg postępowania w zakresie listu żelaznego, co w postępowaniu przygotowawczym uznać należy za sytuację nieakceptowalną. Pokreślić przy tym należy, że na przestrzeni minionych lat, choćby dzięki ENA, znacznie wzrosła skuteczność poszukiwań podejrzanych ukrywających się poza granicami Polski, i poszerzenie spectrum stosowania dość archaicznego środka, jakim w swej istocie jest list żelazny, nie znajduje racjonalnego uzasadnienia.

Z przedstawionych przyczyn niezbędne jest rozważenie następującej modyfikacji regulacji dotyczących listu żelaznego, precyzującej tryb orzekania w tym przedmiocie przy poszanowaniu uprawnień prokuratora jako rzecznika interesu publicznego w zakresie ścigania przestępstw oraz dysponenta przygotowawczego etapu postępowania karnego.

Projekt przewiduje rozbudowanie regulacji odnoszących się do problematyki stosowania listu żelaznego, prowadzące do:

-zapewnienia wpływu prokuratora na stosowanie tej instytucji na etapie postępowania przygotowawczego (proj. art. 281 § 2 i 3 oraz proj. art. 282 § 3 k.p.k.),

-ukształtowanie mechanizmu rozwiązywania kolizji listu żelaznego z wcześniej zastosowanym tymczasowym aresztowaniem poprzez wprowadzenie podstawy do

obligatoryjnego uchylenia tymczasowego aresztowania przez sąd orzekający o wydaniu listu żelaznego (proj. art. 281 § 4 k.p.k.),

-doprecyzowanie przepisu stanowiącego podstawę do zaskarżenia postanowienia w przedmiocie wydania listu żelaznego (proj. art. 284 § 2 k.p.k.),

-dodanie unormowania przesądzającego o tym, że wniosek o wydanie podejrzanemu listu żelaznego nie wstrzymuje rozpoznania wniosku o zastosowanie wobec niego tymczasowego aresztowania, co akcentuje brak konkurencyjności obu zbiegających się postępowań incydentalnych (proj. art. 284a k.p.k.).

Projekt przewiduje wprowadzenie jednoznacznej podstawy umożliwiającej doręczanie oskarżonym odpisów aktu oskarżenia w postaci elektronicznej, poprzez ich przesłanie na adres poczty elektronicznej (proj. art. 334 § 2a i art. 338 § 4 k.p.k.). Pozwoli to na znaczne przyspieszenie doręczania aktu oskarżenia oraz znaczne ograniczenie nakładów finansowych i nakładów pracy w sprawach, w których z uwagi na ich obszerność, wielość oskarżonych oraz zarzucanych im czynów, akt oskarżenia jest bardzo obszerny, licząc kilkaset, a niekiedy powyżej tysiąca stron. Proponowane rozwiązanie, służąc ekonomice postępowania, ma równocześnie należyty walor gwarancyjny, eliminując z możliwości zastosowania nowego sposobu doręczania skargi procesowej adresatów pozbawionych wolności lub nieposiadających adresu poczty elektronicznej, jak również przewidując wysyłanie zawiadomienia o doręczeniu odpisu aktu oskarżenia na adres poczty elektronicznej za pośrednictwem operatora pocztowego, o którym mowa w art. 131 § 1 pkt 1 k.p.k., a w szczególnych wypadkach zawiadamianie o tym telefoniczne.

Analiza praktyki dotyczącej stosowania art. 349 k.p.k. w aktualnym brzmieniu wskazuje na to, że pomimo nadania przez ustawodawcę posiedzeniu wstępnemu obligatoryjnego charakteru w wypadku wystąpienia określonej w § 1 przesłanki, posiedzenie wstępne wyznaczane jest bardzo rzadko (na obszarze niektórych apelacji w poniżej 1 % spraw zakończonych skierowaniem aktu oskarżenia), a w rezultacie ma marginalne znaczenie dla realizacji celu, któremu miało służyć, tj. maksymalnej koncentracji i przyspieszeniu rozprawy głównej, jak również wzmocnienia gwarancji związanych z realizacją prawa do rzetelnego procesu.

W przypadkach, w których dochodzi do wyznaczenia posiedzenia wstępnego decyzje podejmowane w jego trakcie, jak i zaniechania, które mają miejsce, niejednokrotnie świadczą

o niezrozumieniu istoty i celu tego posiedzenia, prowadząc do niewykorzystania możliwości z nim związanych.

W szczególności:

- udziału prokuratora w posiedzeniu wstępnym nie traktowano jako obligatoryjnego,
- strony nie były wzywane do przedstawienia pisemnego stanowiska dot. planowania przebiegu rozprawy głównej i jej organizacji, a także wniosków dowodowych, a w przypadku kierowania takich wezwań stosowano „kodeksową formułkę” bez indywidualizacji wezwania w odniesieniu do realiów konkretnej sprawy, i w efekcie rezultat posiedzenia wstępnego sprowadzał się głównie do ustalenia kolejności przeprowadzania dowodów,

- nie ustalano terminów rozpraw, a w przypadkach gdy dochodziło do takiego ustalenia, wyznaczano liczbę terminów rozpraw nieadekwatną do przewidywanego zakresu postępowania dowodowego (np. 1 lub 2 terminy),

- miały miejsce nieuzasadnione przypadki przerywania lub odraczania posiedzenia wstępnego,

- posiedzenie wstępne było wyznaczane ze znacznym opóźnieniem albo dochodziło do zbyt długiego odstępu czasu pomiędzy posiedzeniem wstępnym a pierwszym terminem rozprawy,

- ustalenia poczynione na posiedzeniu wstępnym nie były realizowane w trakcie dalszego postępowania.

W celu efektywnej realizacji zasady koncentracji rozprawy głównej i wykorzystania możliwości związanych z fazą jej planowania i organizacji, w sposób w jaki ma to miejsce w stanowiącym źródło koncepcyjne tego rozwiązania systemie anglosaskim (case management preliminary hearing) niezbędne jest przemodelowanie i doprecyzowanie kształtu posiedzenia wstępnego.

Proponowane zmiany polegają w pierwszym rzędzie na:

- doprecyzowaniu przesłanki warunkującej konieczność wyznaczenia posiedzenia wstępnego, prowadzącego do zmniejszenia jej ocennego charakteru (zmiana art. 349 § 1 k.p.k.),

- wskazaniu, że posiedzenie wstępne może być wyznaczone na ten sam dzień, co pierwszy termin rozprawy, a więc może ją bezpośrednio poprzedzać,

- wprowadzeniu obligatoryjnego udziału w posiedzeniu wstępnym prokuratora, obrońcy i pełnomocnika, z możliwością uznania udziału w posiedzeniu oskarżonego i pokrzywdzonego za obligatoryjny decyzją sądu,

- precyzyjnym unormowaniu sposobu składania stanowisk w przedmiocie planowania i organizacji rozprawy głównej na piśmie,

- doprecyzowaniu zakresu oświadczeń i wniosków, które mogą być objęte stanowiskiem w przedmiocie planowania i organizacji rozprawy głównej, w tym objęciu nim wniosków formalnych podlegających obowiązkowemu zgłoszeniu na tym etapie postępowania, wniosków o wyłączenie sędziego oraz wniosków o przeprowadzenie czynności procesowej lub zezwolenie na udział w rozprawie z wykorzystaniem wideokonferencji,

- wprowadzeniu względnej prekluzji w odniesieniu do wniosków formalnych oraz wniosków o wyłączenie sędziego,

- wprowadzeniu zasady ustalania co najmniej 5 terminów rozprawy,

- precyzyjnym unormowaniu sposobu i kompetencji (sąd, przewodniczący składu orzekającego) w zakresie rozstrzygania w przedmiocie zgłoszonych wniosków i oświadczeń,

- wskazaniu, że posiedzenie wstępne może zostać wyznaczone również w toku przewodu sądowego, jeżeli przyczyni się do usprawnienia dalszego biegu postępowania.

Proponowana zmiana ma na celu dostosowanie procedury karnej do potrzeb praktyki związanych z obrotem międzynarodowym. Zawiera ona jednoznaczną podstawę prawną umożliwiającą Ministrowi Sprawiedliwości zawieranie z właściwymi organami państw obcych porozumień o podziale kwot pieniężnych lub rzeczy uzyskanych w wyniku transgranicznej egzekucji kary grzywny lub przepadku. Zawieranie takich porozumień jest możliwe między państwami członkowskimi Unii Europejskiej na podstawie odpowiednich instrumentów współpracy sądowej w sprawach karnych. Są nimi decyzja ramowa Rady 2005/214/WSiSW z dnia 24 lutego 2005 r. w sprawie stosowania zasady wzajemnego uznawania do kar o charakterze pieniężnym (Dz.Urz. UE L 76 z 2005 r., s. 16) oraz decyzja ramowa Rady 2006/783/WSiSW z dnia 6 października 2006 r. w sprawie stosowania zasady wzajemnego uznawania do nakazów konfiskaty (Dz.Urz. UE L 328 z 2006 r., s. 59). Brak jest natomiast możliwości zawierania takich porozumień z innymi państwami, w tym zwłaszcza Szwajcarią, która jest ważnym partnerem obrotu w zakresie transgranicznego wykonania przepadku.

W ocenie projektodawców możliwość taka byłaby szczególnie uzasadniona

w odniesieniu do przypadku oraz grzywny, wykonywanych przez państwo obce, wezwane przez Polskę do współpracy. Brak podstawy do zawarcia porozumienia może bowiem oznaczać, że wyegzekwowane środki przypadną w całości państwu wykonania orzeczenia.

Uzasadnione jest jednak również umożliwienie zawarcia takiego porozumienia w sytuacji, kiedy to Polska jest państwem wykonania. W obecnym stanie prawnym, przy braku innych regulacji międzynarodowych, wyegzekwowana kwota w całości przypada Polsce. Jednak brak prawnej możliwości podziału kwoty uzyskanej z egzekucji pomiędzy współpracujące państwa w praktyce powoduje niewielkie zainteresowanie wykonywaniem obcych orzeczeń przypadku w naszym kraju.

Z tego względu proponuje się uzupełnienie art. 609 i 610 k.p.k. o dodatkowe paragrafy, zawierające wyraźną podstawę prawną do zawarcia przez Ministra Sprawiedliwości przedmiotowych porozumień. Porozumienia takie mogły być zawierane na wniosek sądu polskiego, organu państwa obcego lub z urzędu. Miałyby one charakter jednostkowy, odnoszący się do konkretnego transgranicznego wykonania przypadku lub grzywny. Ostateczną decyzję o ich zawarciu każdorazowo podejmowałby Minister Sprawiedliwości.

Ogłoszenie stanu epidemii z powodu COVID-19 wprowadziło szereg ograniczeń, które przekładają się również na postępowania sądowe w sprawach karnych. W sprawach wieloosobowych, w których np. występuje wielu oskarżonych lub świadków, konieczność zachowania wymogów sanitarnych podczas rozpraw może wpływać negatywnie na czas prowadzenia postępowań. Wprowadzenie możliwości prowadzenia rozpraw i posiedzeń w trybie wideokonferencji usprawniło tempo postępowań, ale z uwagi na wymogi proceduralne taki tryb procedowania odbywa się w ograniczonym zakresie. Na przedłużenie postępowań wpływa również np. objęcie kwarantanną oskarżonych, świadków (biegłych), a w szczególności sędziów albo ławników. W konsekwencji tego może dochodzić do przedawnienia karalności przestępstw z przyczyn obiektywnych, tj. mimo że organy ścigania i sądy nie prowadzą postępowań w sposób opieszwały. Istnieje więc ryzyko, że podejrzani (oskarżeni) mogą nie ponieść odpowiedzialności karnej w wyniku tego, że postępowania karne są prowadzone w stanie epidemii lub zagrożenia epidemicznego. Umorzenie postępowań karnych z powodu przedawnienia karalności wyklucza także możliwość realizacji jednego z podstawowych celów postępowania karnego, tj. uwzględnienia prawnie chronionego interesu pokrzywdzonego, a co za tym idzie orzeczenia środka karnego naprawienia szkody, zadośćuczynienia za doznaną krzywdę albo nawiązki na rzecz pokrzywdzonego. Brak zawieszenia biegu terminów przedawnienia w stanie epidemii lub zagrożenia epidemicznego

może więc zostać uznany za zaniechanie ustawodawcy, który nie zapewnia właściwej ochrony pokrzywdzonym. Może to również wpływać negatywnie na możliwość dochodzenia roszczeń odszkodowawczych przez pokrzywdzonych w postępowaniu cywilnym, gdyż skazanie za przestępstwa w praktyce znacznie ułatwia dochodzenie roszczeń w takim postępowaniu.

Powszechnie przyjmuje się w doktrynie i orzecznictwie, że przedawnienie karalności nie jest prawem człowieka, czy nawet ekspektatywą tego prawa, lecz stanowi instrument polityki kryminalnej, a więc nie ulega wątpliwości, że ustawodawca może dostosowywać zakres tej instytucji do aktualnej szczególnej sytuacji społecznej, którą z pewnością jest stan epidemii lub zagrożenia epidemicznego. Obywatel nie może oczekiwać korzyści, które dla niego mogłyby wynikać w związku z naruszeniem prawa ze względu na taką a nie inną politykę karną, bo ta - w zależności od istoty zagrożeń związanych z konkretnymi przestępstwami - może podlegać modyfikacjom i zmianom. W tym kontekście uzasadnione jest zawieszenie biegu terminów przedawnienia karalności czynu i przedawnienia wykonania kary w sprawach o przestępstwa i przestępstwa skarbowe w czasie stanu epidemii lub zagrożenia epidemicznego oraz w terminie 6 miesięcy po dniu ich odwołania, których termin przedawnienia jeszcze nie upłynął.

Projekt przewiduje przepis przejściowy służący uchyleniu potrzeby modyfikowania terminów ewentualnych posiedzeń sądu w przedmiocie wniosku o wydanie listu żelaznego wyznaczonych przed dniem wejścia w życie ustawy.

Projekt przewiduje też przepis przejściowy w zakresie biegu terminów przedawnienia karalności czynu i przedawnienia wykonania kary w sprawach o przestępstwa i przestępstwa skarbowe wskazując, że do czynów popełnionych przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy oraz kar orzeczonych przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy stosuje się przepisy o przedawnieniu w brzmieniu nadanym tą ustawą, chyba że termin przedawnienia już upłynął.

W pozostałym zakresie nie jest potrzebne wprowadzenie przepisów przejściowych, gdyż istota nowelizowanych przepisów uzasadnia stosowanie ich z dniem wejścia w życie ustawy również w odniesieniu do toczących się postępowań, zgodnie z zasadą *lex nova*.

Proponowane *vacatio legis* wynosi 14 dni, co przy uwzględnieniu proceduralnego charakteru zaprojektowanych unormowań jest w pełni wystarczające do zagwarantowania organom procesowym i uczestnikom postępowań powzięcia wiedzy o nowelizacji, jej istocie i zakresie.

Projekt ustawy jest zgodny prawem Unii Europejskiej.

Projekt ustawy nie wymaga przedstawienia właściwym organom i instytucjom Unii Europejskiej, w tym Europejskiemu Bankowi Centralnemu, w celu uzyskania opinii, dokonania powiadomienia, konsultacji albo uzgodnienia.

Projekt ustawy nie będzie miał wpływu na działalność mikroprzedsiębiorców oraz małych i średnich przedsiębiorców. Nie przewiduje się również wpływu na rodzinę, obywateli oraz gospodarstwa domowe, w tym osoby starsze i niepełnosprawne.

Projekt nie zawiera przepisów technicznych, a zatem nie podlega procedurze notyfikacji aktów prawnych określonej w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 23 grudnia 2002 r. w sprawie sposobu funkcjonowania krajowego systemu notyfikacji norm i aktów prawnych (Dz. U. poz. 2039 oraz z 2004 r. poz. 597).

Projektowana ustawa nie pociąga za sobą skutków finansowych dla budżetu państwa i jednostek samorządu terytorialnego.